

MANAGEMENT SAMENVATTING

Mirte Akkermans (2171639)

JANUARI 2023
GEMEENTE OOSTERHOUT

Inhoud

1. Aanleiding	2
2. Onderzoekschema	2
3. Doelstelling	2
4. Vraagstellingen	3
5. Methode	3
6. Belangrijkste resultaten en bijbehorende conclusies	4
7. Conclusies	6
8. Aanbevelingen	7

1. Aanleiding

Oosterhout is een middelgrote gemeente in de provincie Noord-Brabant. De gemeente bestaat uit vier kernen: Oosterhout, Oosteind, Dorst en Den Hout. Verspreid over deze kernen wonen 56.535 inwoners (allecijfers, 2022).

Ook in Oosterhout waren in maart 2022 de gemeenteraadsverkiezingen. Op maandag 21 maart heeft de burgemeester tijdens de zitting van het centraal stembureau de definitieve verkiezingsuitslag vastgesteld, die besloten is door 45,4% van de stemgerechtigde Oosterhouters. Ook in deze gemeente stemden minder dan de helft van de stemgerechtigde inwoners. Ook hier lijkt sprake van een trend waarbij het opkomstpercentage bij de gemeenteraadsverkiezingen steeds lager wordt (Persoonlijke communicatie, 2022).

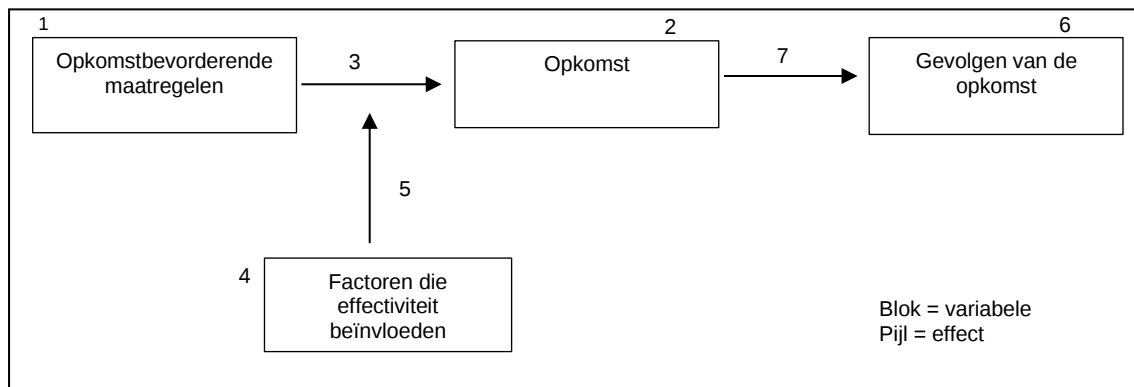
Om die trend te doorbreken zijn er ook in de gemeente Oosterhout verschillende maatregelen getroffen voor de verkiezingen om de opkomst te bevorderen. Echter, gezien het percentage, is het de vraag welk effect de maatregelen gehad hebben op de opkomst, wie er wel of niet gestemd hebben, welke andere factoren invloed hebben (gehad) op de effectiviteit van de maatregelen en welk gevolg/welke gevolgen de lage opkomst heeft/hebben.

Andere voorbeelden, ter illustratie, van gemeenten waar opkomstbevorderende maatregelen getroffen zijn om de opkomst te vergroten zijn bijvoorbeeld Papendrecht, een gemeente in de provincie Zuid-Holland en Haarlemmermeer.

Bijzonder bij deze voorbeelden zijn de opkomstpercentages. In Papendrecht zijn er afgelopen gemeenteraadsverkiezingen ((14, 15 en) 16 maart 2022) verschillende opkomstbevorderende maatregelen genomen. Denk aan campagneposters, flyer, een verkiezingskrant, een verkiezingsdebat en de definitieve uitslag waar ze een aanname benoeming aan gekoppeld hebben (21 maart) (raad.papendrecht.nl, z.d.). Ondanks al deze maatregelen is het opkomstpercentage bij hen gedaald van 52,5% (2018) naar 47,3% (2022) (allecijfers, 2022). In Haarlemmermeer is er juist een stijging te zien. In 2018 was hier de opkomst voor de raadsverkiezingen 35% (allecijfers.nl, 2022). Zij hebben in 2022 de maatregel getroffen om met een schoolbus rond te rijden, waarin mensen konden stemmen (een mobiel stembureau) (Haarlemmermeer.nieuws.nl, 2022). Het opkomstpercentage van 2022 was 46,5% (allecijfers.nl, 2022).

Naast deze twee gemeenten zijn er nog heel veel voorbeelden van gemeenten die maatregelen getroffen hebben en waarbij het opkomstpercentage is gedaald of gestegen. Dat roept de vraag op of opkomstbevorderende maatregelen wel of niet werken.

2. Onderzoekschema

3. Doelstelling

Aan de hand van het bovenstaande schema zijn de volgende doelstellingen geformuleerd.

Door middel van dit onderzoek zal ten eerste de gemeente geïnformeerd worden welke opkomstbevorderende maatregelen landelijk en in de gemeente Oosterhout zoal worden toegepast en welke daarbij het beste werken. Een tweede doelstelling is om er achter te komen welke omstandigheden en factoren de effectiviteit van diverse opkomstbevorderende maatregelen beïnvloeden landelijk en in de gemeente Oosterhout.

Ten derde zal er uitgezocht worden waarom de opkomst eigenlijk zo belangrijk is, en of het wel zo belangrijk is om zoveel te investeren in opkomstbevorderende maatregelen landelijk en in de gemeente Oosterhout.

Tot slot zal dit onderzoek de gemeente Oosterhout en ook andere belangstellenden praktische handvatten bieden ten aanzien van maatregelen ten behoeve van de opkomst van de kiezers, voor zover nuttig en nodig.

4. Vraagstellingen

1.4a Hoofdvraag

In hoeverre hebben de opkomstbevorderende maatregelen in Oosterhout gewerkt, welke factoren hebben hierbij wel/niet geholpen en wat zijn de eventuele gevolgen van het steeds lagere opkomstpercentage?

1.4b Deelvragen

De deelvragen zijn middels het onderzoekschema, de doelstellingen en de hoofdvraag geformuleerd.

Theoretische deelvragen

1. Wat zijn opkomstbevorderende maatregelen?
2. Wat bedoelen we met het opkomstpercentage en van welke trends is eventueel sprake?
3. Welke effecten hebben opkomstbevorderende maatregelen op de opkomst van kiezers?
4. Welke factoren beïnvloeden het effect van opkomstbevorderende maatregelen op de opkomst?
5. Welk effect hebben die factoren op de effectiviteit van opkomstbevorderende maatregelen?
6. Welke gevolgen zijn gekoppeld aan een opkomst bij de verkiezingen?

Praktijkgerichte deelvragen

8. Welke opkomstbevorderende maatregelen zijn er in Oosterhout genomen?
9. Wat was de opkomst in gemeente Oosterhout, welke trends zijn waarneembaar?
10. Welk effect hebben de opkomstbevorderende maatregelen op de opkomst gehad in Oosterhout?
11. Welke factoren hebben het effect van de opkomstbevorderende maatregelen beïnvloed in Oosterhout? En welk effect hebben die factoren, in Oosterhout, op de effectiviteit van de opkomstbevorderende maatregelen?
13. Welke gevolgen zijn in Oosterhout gekoppeld aan het opkomstpercentage bij de verkiezingen?

5. Methode

Tijdens het onderzoek is er gebruik gemaakt van verschillende methodes:

- Voor het theoretische onderzoek is er een bureauonderzoek geweest, waarbij gezocht is naar relevante, deskundige bronnen om informatie te winnen. Hierbij is er zowel gebruik gemaakt van literatuur online als van interne bronnen van de gemeente;
- Daarnaast is er gebruik gemaakt van de volgende methode:
Er is een theorie getoetst in de praktijk: 'hoe meer iemand maatschappelijk betrokken is, hoe groter de kans dat deze persoon gaat stemmen' (psychologisch eigendom).
- Als laatste is er methodisch onderzoek gedaan door eerst literatuur te bestuderen om daarna de bewezen literatuur af te bakenen op de gemeente Oosterhout en dit te toetsen in de gemeente onder de inwoners door middel van kwalitatieve gesprekken.

Voor het praktijk onderzoek zou er gebruik gemaakt worden van de IBD. Bij de IBD wordt beleid geëvalueerd door middel van interviews afnemen met verschillende partijen (bloedgroepen) die betrokken zijn bij het probleem. Echter, gedurende het onderzoek is gebleken dat de verschillende bloedgroepen binnen dit onderzoek niet goed onder te verdelen zijn (de streetlevel professional zou bijvoorbeeld al tot een discussie kunnen leiden) en dat er niet echt gesproken mag worden van een beleid. Hierdoor is er gekozen om geen gebruik meer te maken van de IBD.

6. Belangrijkste resultaten en bijbehorende conclusies

Opkomstbevorderende maatregelen zijn er in allerlei vormen en maten. Vaak moeten gemeenten keuzes maken tussen de maatregelen wegens financiële omstandigheden of de uitvoerbaarheid. Deze opkomstbevorderende maatregelen zijn te splitsen in digitale maatregelen en fysieke maatregelen.

In totaal zijn er zo'n 170 factoren die mensen kunnen beïnvloeden om te gaan stemmen of niet en daarmee ook de effectiviteit van zo'n maatregel aantasten.

Deze factoren zijn, naast dat ze niet allemaal evenveel relevantie hebben voor de gemeente Oosterhout en haar inwoners, ook nog gefilterd op voorkeur voor het soort onderzoek.

In hoofdstuk 1 is al benoemd dat er gebruik gemaakt is van een theorie, deze theorie luidt als volgt: "hoe meer iemand maatschappelijk betrokken is, hoe groter de kans dat hij/zij gaat stemmen".

Kijkend naar deze theorie en gesprekken met betrokken ambtenaren, zijn de volgende factoren gekozen voor de gemeente Oosterhout om te onderzoeken:

- Leeftijd;
Het is interessant om te onderzoeken of leeftijd invloed heeft op de maatschappelijke betrokkenheid en indirect dus ook op het stemmen. Mocht leeftijd een bewezen invloed hebben in de gemeente Oosterhout, dan kan zij verschillende maatregelen op leeftijdsgroepen inzetten.
- Tevredenheid gemeente;
De gedachte hierbij is hoe meer iemand op zijn/haar plekje binnen de gemeente zit, hoe eerder deze persoon ook betrokken is/wordt in de maatschappij.
- Vertrouwen in de gemeente;
Als er geen vertrouwen is, zal men zich ook minder snel inzetten voor de maatschappij.
- Vertrouwen in de politiek;
Als er geen vertrouwen is, zal men zich ook minder snel inzetten voor de maatschappij.
- Mate maatschappelijke betrokkenheid;
In welke mate is iemand maatschappelijk betrokken (theorie).
- Binding gemeente.
Als de binding met de gemeente laag is, is de gedachte dat men ook niet maatschappelijk zal participeren.

In de gemeente Oosterhout worden geen hele speciale opkomstbevorderende maatregelen uitgevoerd door het beschikbare budget waardoor keuzes moeten worden gemaakt. De gemeente heeft wel een grote capaciteit aan medewerkers die aan de verkiezingen en maatregelen werken.

Dit had echter niet het gewenste effect. De opkomst was in Oosterhout, net als landelijk (51%), wederom gedaald. Van 49,1% daalde de opkomst naar 45,3%.

In Oosterhout zijn verschillende trends omtrent wel/niet komen stemmen en de redenen hiervan.

De theorie: 'hoe meer iemand maatschappelijk betrokken is, hoe eerder deze zal stemmen', lijkt bevestigd te kunnen worden in Oosterhout. Uit gesprekken met inwoners blijkt dat veelal voorzitters van verenigingen, actieve leden in de maatschappij, actieve schoolmoeders etc. eerder stemmen dan inwoners die weinig tot niet deelnemen aan activiteiten in de gemeente.

Belangrijkste bevindingen uit de interviews:

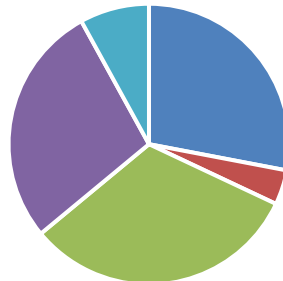
Leeftijd:

	18-25	25-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80+
Gestemd	1	2	1	3	9	12	8	2
Niet gestemd	1	1	6	2	1	3	1	1

Interesse in de politiek:

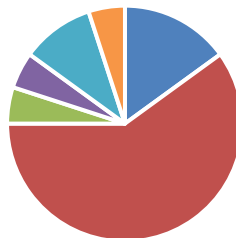
	Wel interesse	Geen interesse
Wel gestemd	12	18
Niet gestemd	2	13

Redenen van inwoners die wel zijn gaan stemmen

- Stemmen is een plicht, gebruik maken van het recht
- Zodat de partij waarvoor ik sta ook meer zetels krijgt
- Stemmen hoort erbij
- Doordat ik ga stemmen laat ik mijn stem horen, zo kan ik mee denken

Redenen van mensen die niet zijn gaan stemmen

- Geen tijd
- Niet mee bezig/niet in verdiept
- Geen idee waar ik op moet stemmen
- Geen behoefte aan om te stemmen
- Mag niet stemmen, nog geen 5 jaar in Nederland
- Stemmen heeft geen zin

Kennis van de politiek:

	Wel kennis	Geen kennis
Wel gestemd	16	12
Niet gestemd	6	11

Vertrouwen in de politiek:

	Wel vertrouwen	Geen vertrouwen
Wel gestemd	24	10
Niet gestemd	10	5

Tevredenheid gemeente:

	Ontevreden	Tevreden
Niet stemmers	1	16
Stemmers	5	27

Gewoonte:

	Ziet het als gewoonte	Ziet het niet als gewoonte
Wel gestemd	15	13
Niet gestemd	1	12

Mate maatschappelijke betrokkenheid:

→ Mate maatschappelijke betrokkenheid	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gestemd	1	2	2	0	3	5	12	9	2	1
Niet gestemd	0	0	1	6	2	2	3	2	0	0

7. Conclusies

Opkomstbevorderende maatregelen zijn er in allerlei vormen en maten. Vaak moeten gemeenten keuzes maken tussen de maatregelen wegens financiële omstandigheden of de uitvoerbaarheid. Dit geldt ook voor de gemeente Oosterhout. Hier worden geen hele speciale opkomstbevorderende maatregelen uitgevoerd door het beschikbare budget waardoor keuzes moeten worden gemaakt. De gemeente heeft wel een grote capaciteit aan medewerkers die aan de verkiezingen en maatregelen werken.

Dit had echter niet het gewenste effect. De opkomst was in Oosterhout, net als landelijk (51%), wederom gedaald. Van 49,1% daalde de opkomst naar 45,3%.

In Oosterhout zijn verschillende trends omtrent wel/niet komen stemmen en de redenen hiervan.

Twee redenen springen er uit. Voor inwoners die niet komen stemmen is over het algemeen vaak de reden dat ze er niet mee bezig zijn of zich niet verdiept hebben in de verkiezingen. Voor inwoners die wel komen stemmen is het vaak met de gedachte dat het erbij hoort (gewoonte), dat het een plicht is (om het recht te gebruiken) en dat door te gaan stemmen je je stem laat horen en zo mee kan denken.

In totaal zijn er zo'n 170 factoren die mensen kunnen beïnvloeden om te gaan stemmen of niet en daarmee ook de effectiviteit van zo'n maatregel aantasten.

Niet alle factoren, die uit het onderzoek volgen van van Ostaaijen, lijkt hun werking te hebben in de gemeente Oosterhout. Binnen de factoren die wel van toepassing zijn in Oosterhout, zit ook nog verschil in de mate waarin het de effectiviteit van de maatregelen beïnvloed. Echter kan er wel worden vastgesteld dat de impact van de factoren op de effectiviteit van de maatregelen groot is. Zo verliest een verkiezingskrant haar kracht als men niet geïnteresseerd is in de politiek en wordt een stemhulp niet gebruikt als men geen tijd heeft.

In de gemeente Oosterhout hebben de maatregelen weinig tot geen effect op de opkomst. Veel inwoners kennen de maatregelen niet of maken er geen gebruik van en de enkeling die er wel gebruik van maakt, lijkt er niet door te zijn beïnvloed. Het argument "heb geen tijd gehad om te stemmen" komt op zo'n moment vaak terug, waardoor mensen toch niet zijn gaan stemmen.

Echter, er zitten wel wat consequenties aan het opkomstpercentage in de gemeente Oosterhout. Zo blijft dit percentage maar dalen. Echter, dit belemmert niet het functioneren van de gemeente, anders waren deze gevolgen al wel overzichtelijk gemaakt en kon er intern aangegeven worden welke gevolgen er aan het opkomstpercentage zitten.

Te concluderen is dat de theorie: 'hoe meer iemand maatschappelijk betrokken is, hoe eerder deze zal stemmen', lijkt te kloppen in Oosterhout. Uit gesprekken met inwoners blijkt dat veelal voorzitters van verenigingen, actievare leden in de maatschappij, actieve

schoolmoeders etc. eerder stemmen dan inwoners die weinig tot niet deelnemen aan activiteiten in de gemeente.

Tot slot, om nog een kort samenvattend antwoord te geven op de hoofdvraag:

Inwoners van Oosterhout hebben over het algemeen geen kennis van de opkomstbevorderende maatregelen of maken er geen gebruik van. De stemhulp, de verkiezingskrant en het verkiezingsdebat zijn de enige maatregelen die mensen benoemen/waar mensen gebruik van maken.

Verschillende factoren hebben invloed op waarom mensen in Oosterhout wel/niet komen stemmen. Tijd, leeftijd, gewoonte, kennis, interesse, tevredenheid, levensstijl, vertrouwen en de maatschappelijke betrokkenheid zijn voor de inwoners veelal de beslissende factoren.

Volgens ambtenaren hoort daar ook de stabiliteit van de gemeente bij.

De gevolgen van het steeds lagere opkomstpercentage zijn niet tot nauwelijks bekend en vergen verder onderzoek.

8. Aanbevelingen

Om de gemeente Oosterhout te ondersteunen, volgen enkele aanbevelingen uit dit onderzoek:

- ➔ Het percentage stemmers zal blijven dalen. Dit komt ook doordat de groep inwoners die stemmen als plicht ervaren steeds kleiner wordt. Dit zijn met name de ouderen en zij zullen op den duur overlijden. Het is daarom van belang dat de nieuwe generatie stemmers en die daarvoor worden geënthousiasmeerd over de politiek en het stemmen. Hoe dit het beste gedaan kan worden, is een vervolgonderzoek waard.
- ➔ Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat de gemeente weinig op lokaal niveau kan bijdragen aan de verbetering van het opkomstpercentage en ook de maatschappelijke betrokkenheid is niet als gemeente alleen te bevorderen. Het advies: ga in gesprek met Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en leg de bevindingen uit dit onderzoek aan hen voor. Zij kunnen dan op nationaal niveau gemeenten gaan ondersteunen bij de verkiezingen.
- ➔ Het blijkt dat men druk is rondom de verkiezingen en er weinig tot geen rekening mee houdt in de agenda. Ook geven velen aan zich er niet in te verdiepen en er geen interesse in te hebben. Door men meer te betrekken bij de politiek en onderwerpen die hen aan het hart gaan, zullen zij het belang ook in gaan zien van de politiek en het stemmen. Zodra men het belang ergens van inziet zal er ook tijd voor vrij gemaakt worden en zal men zich erin verdiepen.
Hoe de gemeente inwoners het beste kan betrekken zal moeten blijken uit een vervolgonderzoek, maar hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan burgerberaden.
- ➔ Tot slot, onderzoek welke andere opties er mogelijk zijn om een stem uit te brengen en pas deze innovatie toe. Denk bijvoorbeeld vooral aan online stemmen. Door die ontwikkeling(en) en bovenstaande aanbeveling zullen hoogstwaarschijnlijk argumenten zoals 'geen tijd' niet meer gebruikt worden.